

DELO

Polet - Čet, 25.09.2003

V soboto zvečer je bilo v zaklonišču pri tunelu pod ljubljanskim gradom odprtje fotografske razstave – retrospektive Gorana Bertoka.

42 fotografovih udarcev

Čet 25.09.2003

Gre za izbor iz serij ciklov »Rad bi vam povedal zgodbo« (Kapelica, 1997), »Omen« (Galerija na gradu Podsreda, 1998), »999« (vlak IC Pohorje, Maribor–Ljubljana–Koper, 1999), »23« (ZPK zapora Koper, 2001), »Stigmata« (ZPK zapora Dob, 2002). V okviru festivala Ex ponto je bilo razstavljenih 42 del, ki so nastajala v letih 1996 do 2002.

Retrospektiva predstavlja specifično fotografsko beleženje vedenja skupin in posameznikov, ki prakticirajo sadomazohizem. Na fotografijah vidimo veliko prebičane, porezane, prebodene in spete kože ter krvaveče, otekle in ranjene dele teles, ki praviloma nimajo obrazov oziroma se ti skrivajo za usnjenimi maskami. Pred leti smo na Bertokovem odprtju v Galeriji Kapelica celo imeli priliko sadomazohistično seanso opazovati v živo. To je takrat sprožilo veliko vprašanj, osebno bi se strinjal s tezo, da je Bertok z umestitvijo »realnega dogodka« v galerijski prostor sprovciral in sproblematiziral (obenem pa tudi radikaliziral) določene umetniške prakse, ki so svoj domicil v nekem obdobju našle ravno v Kapelici.

Gre avtorju zgolj za provokacijo, naperjeno proti malomeščanskemu okusu in morali (spomnimo se Bertokovega zažiga Strunjanskega križa), ali kažejo njegove podobe sladostrastno mučenih teles še kaj več?! Gre za nekaj insceniranega ali »gre zares«? In če »gre zares«, kako blizu je avtor moral biti ali priti svojemu predmetu? Bertokove fotografije, ki nikogar ne puščajo ravnodušnega, nedvomno postavljajo veliko vprašanj, odgovori nanje pa nikakor ne morejo biti enoznačni.

Bertok pravi, da mu je od domačih fotografov blizu početje Rajka Bizjaka, od tujih pa najbolj ceni Davida Nebrado in Jocka Sturgesa. Vsi so protagonisti radikalno drugačnega pogleda na telesnost. Oba tuja avtorja zaznamuje še bližina realnega, najsi gre za avtodestrukcijo Nebrade ali fascinacijo Jocka Sturgesa z golimi dekliškimi telesi. Vendar se zdi, da je Bertok doslednejši pri svojem definiranju meje med resničnostjo in umetnostjo. Bertok je še bolj »znotraj«, a vendar kot umetnik tudi »zunaj« svojega predmeta. Underground socialno sceno, ki jo spremlja in dokumentira, pravzaprav režira po svoji volji. Dogovor, ki ga je moral imeti s fotografiranimi posamezniki, je najverjetneje prinašal zadovoljstvo predvsem njemu; zadovoljstvo opazovanja in raziskovanja, pa tudi sodelovanja v nečem, do česar ima v svoji obskurnosti in konspirativni zasebnosti dostop le malo posameznikov. Ni dvoma, da Bertoka predmet njegovih fotografij navdušuje, očitno je, da ima do njega tudi precej spoštljiv odnos. Čeprav kot umetnik z njim v bistvu neskrupulozno manipulira ...

Dilema, ki se postavlja ob gledanju Bertokovih fotografij, je na neki način podobna dilemi, ki se pojavlja ob branju Platforme Michela Houellebecqa ali ob ogledu filma Irreversible Matthieuja Kassovitza. Gre res le za navdušenost z deviantnostjo, patološkim, agresivnim in grdim ali za poskus preseganja cinizma, blaziranosti in apatije z udarcem v obraz inerciji okusa?

Bertok je zmeraj bil provokativen in radikalen. Kot človek, kot fotograf in kot umetnik, ki je dosledno zavezan svojemu poslanstvu. V tem smislu je z opusom precej osamljen primer ne le pri nas, pač pa tudi zunaj meja Slovenije. S svojim pristopom izkazuje redko videno umetniško držo, ki daleč presega zgolj provokativnost (s čimer ni sicer nič narobe). Če že ne prej, je po razstavi v Zaklonski jami jasno, da gre v njegovem primeru za konsistenten in krvavo resen avtorski koncept in opus.

Bertok je dela iz obravnavanega opusa v tujini na samostojnih razstavah predstavil v Parizu, Bruxellesu, Lyonu in Bordeauxu. Udeležil se je skupinskih razstav v Padovi, Umagu, Trstu, trenutno pa sodeluje na razstavi, ki jo je postavil priznani kustos Harald Szeeman v Klosterneuburgu pri Dunaju.

Za to razstavo je od ministrstva za kulturo dobil 300 tisoč tolarjev, kar je največji znesek, ki ga je dobil doslej. Na leto proda eno, največ dve fotografiji. Ima status svobodnega umetnika – fotografa, s čimer si v državi s tako nizko zavestjo o umetniški vrednosti fotografije, in kjer se fotografija tako rekoč ne prodaja, ne more kaj veliko pomagati. Izključno komercialnih projektov ne sprejema. Do zdaj je v tujini prodal tri dela, in to po neprimerno nižjih cenah, kot jih prodajata prej omenjena tuja fotografa.

Fotografije Gorana Bertoka bodo znova na ogled po 20. oktobru v fotografski galeriji Photon.

Dejan Sluga